

Lecture 9

History of Science and Philosophy

HAMLET İSAXANLI

26 APRIL 2014

Aristotelin əxlaq fəlsəfəsi/etikası

- “Nikomaxos əxlaqı“. Doğru iş. **Doğru nədir?**
- Elmi həqiqət. Güzəllik. Fəzilət/virtue/добродетель
- Əxlaqda məqsəd və vasitə. Son **məqsəd: xoşbəxt ol**
- Kant: yol/yaxşı niyyət. Ağıl, arzu→əməl. Ağıllı arzu→fəzilət, ağılsız arzu→pislik.
- **Düşüncə fəzilətləri**(elm,fəlsəfə,sənət,)öyrənmə yolu
- **Əxlaqi fəz-r**(cəsarət,ədalət,dostluq,sevgi,)adət,vərdiş
- Fəzilət nə? Fəzilətli ol! Şüurlu, seçim!
- Sokrat: pislik-bilgisiz? Arist: iş əlimizdə! Sərxoş...
- **“Qızıl orta“** (çox az? həddi aşan?). Orta oğru?
- Əzəmət/ləyaqətli:süni/hiyləgər.siyas>mənəv-kütlə?

Aristotel. Əxlaq və siyasət

- **Ədalət! Bölüşdürücü** (bərabər? səviyyəyə uyğun?). **Düzəldici** (haqsızlığı yox). **Mübadilə ədaləti**
- Uyğun təminat: dövlət. məhkəmə. yox.
- Övlad≠valideyn, arvad≠ər, qul=canlı alət ?
- Xoşbəxt/həzz üçün: mühit!düşüncə>əxlaqi fəzilətlər, seyrçilik/созерцание (boşvaxt)>siyasət və əməli iş.
- “xoşbəxt insanın çox şeyə ehtiyacı yoxdur”
- “**Nik. əxlaqı**“+“**Politika**“. Ədalət=ümumi xəşbəxtlik
- Qanun!Hakimiyyətə tabe! Xoşbəxt-!yaxşı döv-də
- Ehtiyac!+ünsiyyət: ailə<kənd<dövlət(tam>hissə)
- **İnsan=siyasi heyvan!**(ictimai məxluq). Aşağı-yux

Aristotelin siyasət fəlsəfəsi

- **Yaxşı dövlət=ədalətli d. Çox xidmət-çox pay! ≠**
- **3 düzgün quruluş: monarxiya > aristokratiya > respublika/politeia. Aristok-orta təbəqə mühüm!**
- **Düzgün olmayan: tiranlıq < oliqarxiya < demokr**
“tiranı öld-nə eşq olsun”? **kasıb? zəngin?**
Tiran: qabil? xəfiyyə, toplaşma-nəzarət, yoxsul saxla, > miqyaslı işlər, fəxri ad-özü, cəza-başqaları
- **Demokr:** hakim. kütlə? qanun! **Oliqarx:** ata → oğul
- **İnqilab** səbəbi: aşağıda = -lik arzusu, yux-da = sizlik a.
- **Ən böyük cinayət ehtiyac deyil, bolluqdan baş verir**
- **İnqilaba qarşı:** təbliğat, qanuna hörmət, ədalət (ləyaqətə bax)

Aristotelin siyasət fəlsəfəsi

- **Platonu tənqid:** xüsusi mülkiyyət-həzz! Xeyriy-lik Ailə. Hamıya məxsus? Qayğı? Sevgi?
- Ümumi qadın? Təsərrüfatı kim darə edəcək??
- **Qul-təbiətən** tabe olmaq üçün!? Yox? Savaş→qul
- **Varlanmaq yolu:** torpaq, ev təsərrüfatı
- **Ticarət**, sələmçi→pul yığmaq→tacirləri sevmirlər.
- İdeal döv-də **vətəndaşlar:** idarəedən, savaşçı, din adamları. Əkinçi, sənətkar, tacir-yox!?
- **Təhsil** çox mühüm: bədən, ruh, ağıl. Dövlət işi!
- **kəmiyyət və keyfiyyət:** avropa>asiya, əhali (orta?), evlənmə (37, 18), doğum, ...

Aristotelin sənət fəlsəfəsi

- **Platon**: sənət təqliddir. İnsan və əşya ideyaları surəti, təqlidi, təmsilidir. Sənət əsəri-təqlidin təqlidi. Gerçək və ya saxta mənzərə. Sənət həqiqətdən uzaqlaşdırır. Sevgi sənətdən fərqli-ölümsüzlük. Elm-üstün fəaliyyət. Sənət əxlaqa xidmət etməsə -zərərli. Zəifləşdirir. Homer?!
- **“Poetika”**. Şeir, tragediya, komediya. Təqlid, fayda+gözəl!
- **Tarix, poeziya**. Olmuş şey, mümkün ola biləcək şey. Fərdi, bütöv. Poeziya-daha fəlsəfi.
- **Sənət: məzmun və forma**. Güzəllik. Həyəcan. **“Katarsis”**. musiqi-həzz+. təmizləmə, saflaşma. **Anti-Platon**.
- **“Ritorika”**/xitabət sənəti. Akad-dərs. İnduktiv, deduktiv, misal. Məntiq, etika. Yaş psixologiyası! Kübar, zəngin, güclü

Makedoniyalı Aleksandr. Hellenizm.

- **M. Aleksandr** (-356, -323) II Filip `in oğlu.
- 3 il Aristotel dərsləri (≤16 yaş).
- 20 yaş: atası öldürüldü; hakimiyyətə gəldi (“-334”)
- Kiçik Asiya, Persiya yürüşü, Orta Asiya və Hindistan. 10 il.
- “-332”-də **Aleksandriya** şəh. təsis! **Qəndəhar** və t.20 şəhər!
- Baktriyalı kübar qızı Roksana+Darius `un qızı ilə evləndi.
- Şahənşah. Əl öpmək. **Kallisfen** (Aristotelə yaxın...)-etiraz.
- Pers qızları ilə evlənin! Təqribən 80 saray adamı və...
- Babilə təbii ölüm ya zəhərlənmə?
- **Diodoxlar**. Ptolomey tabutu oğurlatdı, Memfisə, sonunda Aleksandriyada. Romalı məşhurlar ziyarət etdi... Sonra?
- **Hellenizm/Helenistik dövr**-təqribən 3 əsr:”-330”-”-30”,sonra Roma

Ptolomaic Kingdom.
Kingdom of Pergamon. Macedonia.

Seleucid Emp.
Roman Rep. Carthaginian Rep

